

Universiteit Utrecht

Bezoekadres: Newtonlaan 201, 3584 BH Utrecht

Postadres: Newtonlaan 231, 3584 BH Utrecht

**Faculteit Recht, Economie, Bestuur en
Organisatie**

Departement Rechtsgeleerdheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Drs. K.H. Ollongren
Ten aanzien van drs. M. Wallenburg
Directeur-Generaal Overheidsorganisaties
Postbus 20025
2500 EA Den Haag

Datum

9 januari 2020

Onderwerp

Uw 'verzoek om uitvoeren toets' d.d. 29 november 2018

Excellentie,

Op 29 november 2018 verzocht de Directeur-Generaal Overheidsorganisaties namens u om een toetsingscommissie onder mijn voorzitterschap de punten in kaart te laten brengen waarop tegenstrijdigheden of spanning te constateren zijn tussen de ARVODI, inclusief de modelovereenkomsten, en de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit 2018. Met deze brief breng ik u namens de commissie op de hoogte van onze bevindingen.

Inleiding en werkwijze

Op basis van een brief van 9 oktober 2018 van de Minister van OCW aan de Tweede Kamer (Kamerstuk 31 288, nr. 659) hebt u op 29 november 2018 een toetsingscommissie¹ verzocht om de Algemene Rijksvoorwaarden voor beleidsgericht onderzoek te toetsen² aan de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit 2018 (GWI).

De toetsingscommissie voldoet aan dit verzoek met de onderhavige brief. In enkele gevallen heeft de toetsingscommissie advies ingewonnen van deskundigen, namelijk op het gebied van intellectuele eigendom en auteursrecht (prof. dr. Peter Blok, UU), op het gebied van het E-depot van de Koninklijke Bibliotheek (beleidsmedewerkers KB) en op het gebied van bewaartermijn van publicaties en onderzoeksgegevens (dr. Peter Doorn, DANS).

De eerste bevindingen van de toetsingscommissie zijn met de Commissie Bedrijfsjuridisch Advies Rijk (CBA) besproken op 22 januari 2019. Ten aanzien van de diepgang en reikwijdte van de

¹ De toetsingscommissie bestaat uit prof. dr. A.M. Hol (voorzitter, UU), prof. dr. K.A. Algra (UU), prof. dr. L.M. Bouter (VU) en drs. F.J.G. van de Linde (KNAW)

² Onderwerp van toetsing zijn:

- Algemene Rijksvoorwaarden voor het Verstrekken van Opdrachten tot het uitvoeren van Diensten (ARVODI) 2018;
- Toelichting op het gebruik van ARVODI 2018;
- Modelovereenkomst beleidsgericht onderzoek 2018;
- Model Raamovereenkomst beleidsgericht onderzoek 2018;
- Model Nadere overeenkomst onder de raamovereenkomst beleidsgericht onderzoek 2018.

toetsing is toen besloten om de ARVODI-documenten te vergelijken met de principes en normen van de gedragscode aan de hand van een indeling naar *groen* (geen strijdigheden of spanningen), *oranje* (spanning) en *rood* (strijdig), plus enkele algemene observaties. Deze indeling vindt u in onze bevindingen in deze brief terug.

Bij brief van 23 oktober 2019 heeft de Commissie Bedrijfsjuridisch Advies gereageerd op het conceptrapport.

Vervolgens heeft de toetsingscommissie het definitieve rapport opgesteld.

Bevindingen

De toetsingscommissie is van mening dat alle *wetenschappelijk* onderzoek dat in opdracht van de overheid wordt uitgevoerd zich dient te houden aan de GWI en voelt zich in dat oordeel gesteund door de uitspraak van de Minister van OCW in reactie op een vraag uit de Tweede Kamer.³ Deze stellingname impliceert het volgende.

- In de ARVODI en alle betreffende overeenkomsten wordt expliciet opgenomen dat wetenschappelijk onderzoek dient te worden uitgevoerd door rechtspersonen die de GWI hebben onderschreven of rechtspersonen die verklaren het betreffende project conform de GWI te zullen uitvoeren.
- In de betreffende overeenkomsten wordt expliciet vastgesteld dat het om wetenschappelijk onderzoek gaat en dat in alle uit het project voortkomende publicaties zal worden vermeld dat het onderzoek conform de GWI is uitgevoerd.
- De ARVODI en alle modelovereenkomsten dienen dusdanig te worden aangepast dat er voor wetenschappelijk onderzoek geen bepalingen in voorkomen die strijdig zijn of lijken te zijn met de GWI.

Cruciaal in het bovenstaande is de expliciete vaststelling of er al dan niet sprake is van wetenschappelijk onderzoek en het niet gaat om bijvoorbeeld een beleidsadvies, een consultancy opdracht, marktonderzoek of een politieke analyse. De GWI volgt hierin de European Code of Conduct for Research Integrity (revised version, 2017) die stelt dat '*research is the quest for knowledge obtained through systematic study and thinking, observation and experimentation*'. Juist omdat in concrete gevallen het niet altijd eenvoudig zal zijn om vast te stellen of er sprake is van wetenschappelijk onderzoek is het van belang dit expliciet in de betreffende overeenkomsten vast te leggen, inclusief de implicatie dat dan de GWI zal worden gevolgd.

Een belangrijke overweging hierbij is dat aan de uitkomsten van projecten die geen wetenschappelijk onderzoek betreffen in het politieke en maatschappelijke debat doorgaans minder gewicht wordt toegekend. Juist daarom is het van belang dat al het in opdracht van de overheid uitgevoerde wetenschappelijke onderzoek conform de GWI wordt uitgevoerd.

De toetsingscommissie geeft u daarom in overweging om in alle ARVODI-documenten aan te geven dat de principes en de normen voor goede onderzoekspraktijken van de GWI, ook van toepassing zijn voor wetenschappelijk onderzoek in het kader van ARVODI. Dat houdt bijvoorbeeld in dat de resultaten van wetenschappelijk onderzoek worden gepubliceerd en dat de onderzoeksgegevens FAIR⁴ beschikbaar worden gesteld. De GWI voorziet in uitzonderingsgevallen daarop. Daarbij is het

³ Tweede Kamer 2018-2019, 31288

⁴ FAIR: Findable, Accessible, Interoperable, Reusable. Zie norm 25 GWI.

van belang dat de uitzonderingsgevallen voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek schriftelijk worden vastgesteld en niet pas achteraf.⁵ Voor de uitzonderingsgevallen dienen bovendien steekhoudende en adequaat onderbouwde redenen te worden gegeven, bijvoorbeeld betrekking hebbend op vertrouwelijkheid, intellectueel eigendom, privacy of staatsveiligheid.⁶

In ons overleg met de CBA kwam bijvoorbeeld aan de orde dat bij een Europees aanbestedingstraject moet worden nagegaan in hoeverre de GWI Europees kan gelden. In dat verband is het goed te weten dat de Nederlandse gedragscode aansluit op de zogenoemde ALLEA gedragscode⁷ die op verzoek van de Europese Commissie is opgesteld, en die geldt voor al het wetenschappelijk onderzoek binnen het Europese Kaderprogramma voor onderzoek en innovatie (thans *Horizon 2020*, vanaf 2021 *Horizon Europe*). In plaats van de GWI zou indien nodig dus de ALLEA gedragscode kunnen worden aangehaald.

Het is mogelijk dat de opdrachtgever wetenschappelijk onderzoek achteraf niet wenst te publiceren of de data ervan niet ter beschikking wenst te stellen. Dit is slechts te rechtvaardigen in geval van een duidelijke en irreparabele ernstige tekortkoming in de uitvoering van het onderzoek waardoor het onderzoek van onvoldoende kwaliteit is. In een dergelijke situatie is van belang dat een besluit om het onderzoek niet te publiceren met redenen wordt omkleed en openbaar wordt gemaakt, en er een procedure voorhanden is om bij eventueel bezwaar dit besluit te toetsen.⁸ Ongewenste of politiek onwelkome uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek kunnen nimmer een rechtvaardiging bieden om niet tot publicatie over te gaan.

Groen

- Verreweg de meeste artikelen en teksten van de vijf geanalyseerde documenten veroorzaken geen spanning met - of zijn niet tegenstrijdig met - de GWI. De toetsingscommissie acht het niet zinvol om deze artikelen en teksten op te sommen - het zijn simpelweg alle artikelen en teksten waarin de genoemde aspecten in de onderstaande alinea's 'oranje' en 'rood' niet spelen.

Oranje & rood

De belangrijkste spanningen en tegenstrijdigheden tussen de ARVODI-documenten en de GWI betreffen vijf aspecten, namelijk 1) bewaartermijn, 2) onafhankelijkheid, 3) publicatierecht, 4) transparantie en 5) FAIR data. Deze zijn vooral te vinden in de Raamovereenkomst ARVODI-2018 (RO) inzake beleidsgericht onderzoek en daarin met name de artikelen 5, 6, 7, 8 en 9.

Oranje

- Bewaartermijn
 - Een bewaartermijn van vier jaar is te kort.⁹ De GWI verwijst voor de bewaartermijn naar wat in de desbetreffende disciplines gebruikelijk is. Veelal is die termijn tien jaar of langer.¹⁰

Rood

- Onafhankelijkheid en transparantie

⁵ Zie norm 11 GWI.

⁶ Zie hierover normen 11 en 12 GWI.

⁷ The European Code of Conduct for Research Integrity 2017

⁸ Zie normen 11 en 45 GWI

⁹ Art. 7.1. en 7.3 RO

¹⁰ Zie norm 24 GWI

- De opdrachtgever kan zonder overleg met de opdrachtnemer niet zelf analyses van of bewerkingen op de onderzoeksgegevens (doen) uitvoeren. Men dient te vermijden dat de indruk kan ontstaan dat onderzoeksresultaten buiten de onderzoeker(s) om worden beïnvloed.¹¹
- Publicatierecht en openbaarmaking
 - Het publicatierecht dient (tevens) bij de opdrachtnemer te liggen, en niet (uitsluitend) bij de opdrachtgever. De principes en normen van de GWI impliceren dat, behoudens in eerder genoemde uitzonderingsgevallen, de resultaten van onderzoek worden gepubliceerd. Dit betekent dat de onderzoeker hierbij een zelfstandige verantwoordelijkheid draagt. Voor publicatie kunnen binnen redelijke grenzen wachtermijnen worden overeengekomen.¹²
- FAIR data
 - Onderzoeksgegevens van wetenschappelijk onderzoek dat met publiek geld is verricht dienen FAIR te worden bewaard volgens het adagium "open als het kan, gesloten als het moet". In de ARVODI-documenten is niet of in onvoldoende mate geëxpliciteerd dat overeenkomstig de in de GWI vastgelegde normen zal worden gehandeld.¹³

Observaties

Een belangrijke aanleiding voor de nieuwe GWI was dat de bestaande gedragscode steeds sterker de littekens droeg van herstelwerkzaamheden aan voorlopers, en onvoldoende aansluit bij de actualiteit, waaronder nieuwe inzichten in en praktijken van wetenschapsbeoefening, wetenschappelijke integriteit en *open science*. Iets dergelijks lijkt ook te spelen bij de ARVODI-documenten.

De vijf documenten van ARVODI (zie voetnoot 2) scheppen in hun onderlinge verwevenheid een beeld dat voor de opdrachtnemer, en mogelijk ook voor de opdrachtgever, gecompliceerd en lastig te doorgronden is. Een opdrachtnemer kan daardoor, zeker als deze specifieke juridische kennis ontbeert, geneigd zijn om de voorwaarden zonder grondige afweging te accepteren, zonder de consequenties ervan te overzien of zonder aan de voorwaarden te kunnen voldoen, juist waar het gaat om beginselen en normen van wetenschappelijke integriteit.

De toetsingscommissie geeft u daarom in overweging toe te werken naar een voor onderzoekers meer toegankelijk en overzichtelijk geheel van ARVODI-documenten.

De toetsingscommissie heeft tijdens de bijeenkomst met de CBA begrepen dat niet alle ministeries op eenzelfde manier hun opdrachten voor beleidsgericht onderzoek in de markt zetten. Met een aantal aanpassingen zoals hierboven beschreven zouden de ARVODI-documenten de standaard kunnen zijn voor contracten voor beleidsgericht onderzoek voor alle ministeries.

¹¹ Zie art. 6.1b RO en normen 23 en 34, 36, 37 GWI

¹² Zie art. 9.4 RO en o.a. norm 45 GWI

¹³ Zie i.h.b. art. 25 GWI en artt. 5.6, 6.2, 7.1, 7.3, 8.1, 8.2, 9.1, 9.4 en 9.5 RO. Niet is gezegd dat de artikelen van de RO strijdig zijn met het FAIR-beginsel. Zij zien echter vooral op de omgang met data tussen partijen. Niet duidelijk is hoe dient te worden omgegaan met de bredere publieke verplichtingen zoals vastgelegd in het FAIR-beginsel.

Universiteit Utrecht

***Faculteit Recht, Economie, Bestuur en
Organisatie***

Departement Rechtsgeleerdheid

Tot slot

Vanzelfsprekend staat de toetsingscommissie te allen tijde ter uwer beschikking voor nadere explicatie van de inhoud van deze brief.

Hoogachtend,

namens de toetsingscommissie,

Voorzitter